

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 447/2023-28

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Dudíša a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti rozsudku Okresného súdu Bratislava III č. k. 45 C 109/2018 z 20. júla 2021 a rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 15 Co 62/2022 z 22. februára 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ označený v záhlaví tohto uznesenia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 8. júla 2023 a doplnenou 2. augusta 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena podľa čl. 19 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prácu podľa čl. 23 Všeobecnej deklarácie ľudských práv napadnutým rozsudkom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia a napadnutým rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ súčasne požaduje ustanovenie právneho zástupcu v konaní o ústavnej sťažnosti. Podaním doručeným 12. júla 2023 sťažovateľ predložil potvrdenie o osobných, majetkových a zárobkových pomeroch na účely ustanovenia právneho zástupcu v konaní o ústavnej sťažnosti.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľ vystupoval v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 45 C 109/2018 v procesnom postavení žalobcu, ktorý sa proti žalovanej Slovenskej republike v zastúpení Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo školstva“) domáhal zaplatenia škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci

a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Nárok na náhradu majetkovej škody a nemajetkovej ujmy si sťažovateľ uplatnil z dôvodu, že 28. júna 2016 predložil riaditeľovi Štátneho inštitútu odborného vzdelávania (ďalej len „inštitút“) [REDACTED] témy z učiva zo základov štruktúrovaného programovacieho jazyka C v rozsahu 32 vyučovacích hodín, pričom inštitút sa k týmto témam nevyjadril, čím porušil základné právo sťažovateľa na informácie, čo kvalifikoval sťažovateľ ako nesprávny úradný postup. Sťažovateľ si uplatnil nárok na náhradu škody v sume 1 202,33 eur z titulu nákladov na vypracovanie materiálneho didaktického prostriedku základov štruktúrovaného programovacieho jazyka C a nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v sume 600 eur ako oprávnenej požiadavky na náhradu budúcich majetkových a peňažných nákladov nevyhnutných na obnovenie jeho cti. Okresný súd napadnutým rozsudkom žalobu v celom rozsahu zamietol.

3. Na odvolanie bol napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdený ako vecne správny napadnutým rozsudkom krajského súdu, ktorý v spojení s rozhodnutím súdu prvej inštancie nadobudol právoplatnosť 26. júna 2023.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. V úvode ústavnej sťažnosti sťažovateľ označuje ako odporcov okresný súd a krajský súd. S poukazom na vydanie napadnutých rozsudkov okresného súdu a krajského súdu sťažovateľ akcentuje, že vyčerpal všetky právne prostriedky, ktoré mu zákon priznáva na ochranu jeho základných práv a slobôd.

5. Sťažovateľ argumentuje, že podmieniť vydanie materiálneho didaktického prostriedku dožadovaním sa bezplatného napísania kapitoly o ukazovateľoch je porušením čl. 23 ods. 2 Všeobecnej deklarácie ľudských práv, pretože každý má právo na rovnaký plat za rovnakú prácu. Ak nie je v právomoci organizácie pracovnou zmluvou zaplatiť človeku za jeho prácu, potom je vyžadovanie takejto práce v rozpore so Všeobecnou deklaráciou ľudských práv. Z uvedeného dôvodu považuje sťažovateľ konanie inštitútu, ku ktorému došlo pri udeľovaní odporúčacej doložky na materiálny didaktický prostriedok, za rozporné so Všeobecnou deklaráciou ľudských práv. Keďže okresný súd a ani odvolací súd sa nezaoberali porušením ústavných práv, ústavný súd bude podľa sťažovateľa považovať jeho ústavnú sťažnosť za dôvodnú a opodstatnenú.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka ochrany práv na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena a na prácu v súvislosti s konaniami pred všeobecnými súdmi vo veci náhrady škody vzniknutej v súvislosti s vydaním materiálneho didaktického prostriedku.

7. V úvode tejto časti rozhodnutia ústavný súd poukazuje na požiadavku viazanosti petitom, teda tou časťou ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovateľ špecifikuje, akého rozhodnutia sa od ústavného súdu domáha, čím zároveň vymedzí predmet konania pred ústavným súdom z hľadiska požiadavky na poskytnutie ústavnej ochrany. Vzhľadom na uvedené môže ústavný súd

rozhodnúť len o tom, čoho sa sťažovateľ domáha v petite svojej ústavnej sťažnosti, a vo vzťahu k tomu subjektu, ktorý označil za porušovateľa svojich práv (m. m. II. ÚS 19/05, IV. ÚS 355/09, II. ÚS 660/2016).

8. S prihliadnutím na dosiaľ uvedené ústavný súd, berúc do úvahy sťažnostný petit tak, ako je formulovaný sťažovateľom v časti nazvanej petit – „požiadavka MŠVVaŠ SR na udelenie odporúčacej doložky na MDP Základy štruktúrovaného programovacieho jazyka C bola nedôvodná“, konštatuje imperfektnosť návrhu na rozhodnutie vo veci. Uplatňujúc materiálny prístup k ochrane základných práv a slobôd, ktorý ústavný súd v konaniach o ústavných sťažnostiach uplatňuje, berúc do úvahy ďalšie skutočnosti uvádzané sťažovateľom, z ktorých možno jednoznačne vyvodiť jeho nespokojnosť s výsledkom konaní pred všeobecnými súdmi o ním podanej žalobe, ktorá smerovala proti ministerstvu školstva, ako aj identifikovať namietané porušenie práv zaručených ústavou a Všeobecnou deklaráciou ľudských práv, ústavný súd ustálil predmet konania o ústavnej sťažnosti tak, ako to vyplýva zo záhlavia tohto uznesenia.

9. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa následne predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

10. Z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne. Ochrana ústavnosti nie je výlučnou úlohou ústavného súdu, ale všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Aj pre všeobecné súdy vyplýva priamo z ústavy (čl. 46 ods. 1) povinnosť chrániť v konaní a pri rozhodovaní nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť, preto sa subsidiárna právomoc ústavného súdu uplatní až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. napr. IV. ÚS 236/07). Ak teda právny poriadok poskytuje sťažovateľovi iné právne prostriedky ochrany práv garantovaných ústavou alebo medzinárodnou zmluvou, a to aj v podobe možnosti uplatnenia riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov v konaní pred všeobecným súdom, nemôže sa pred ich vyčerpaním domáhať úspešne ochrany práv v konaní pred ústavným súdom. Konanie pred ústavným súdom predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, III. ÚS 114/2010, III. ÚS 5/2013).

11. Vyčerpanie právnych prostriedkov, ktoré zákon poskytuje na účinnú ochranu základných práv a slobôd a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov, je jednou z podmienok prípustnosti sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, a teda aj podmienkou konania vo veci individuálnej ochrany základných práv a slobôd pred ústavným súdom [§ 55 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde]. V prípade jej nesplnenia platí, že ústavná sťažnosť je neprípustná. Výnimkou z tohto pravidla je situácia, keď sťažovateľ preukáže, že právne

prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd, nevyčerpal z dôvodov hodných osobitného zreteľa. Dôkazné bremeno pri preukazovaní dôvodov hodných osobitného zreteľa je na sťažovateľovi.

III.1. K namietanému porušeniu práv napadnutým rozsudkom okresného súdu:

12. Pri posudzovaní ústavnej sťažnosti v tejto časti ústavný súd vychádzal z princípu subsidiarity, na ktorom je založená jeho právomoc rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Proti napadnutému rozsudku okresného súdu bol sťažovateľ oprávnený podať odvolanie ako riadny opravný prostriedok, čo aj využil a riadny opravný prostriedok, o ktorom následne rozhodoval krajský súd, aj podal. Uplatnenie právomoci krajského súdu vylučuje, aby v uvedenej veci rozhodoval ústavný súd, preto ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) v spojení s § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie (bod 1 výroku tohto uznesenia).

III.2. K namietanému porušeniu práv napadnutým rozsudkom krajského súdu:

13. Ako už bolo naznačené, podmienkou toho, aby ústavný súd pristúpil k meritórnemu prejednaniu ústavnej sťažnosti, je vyčerpanie dostupných prostriedkov nápravy, ktorých uplatnenie sťažovateľovi právny poriadok priznáva. V civilnom sporovom konaní je to aj podanie dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podľa § 419 a nasl. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), a to za situácie, že tento opravný prostriedok je účinný na ochranu sťažovateľom označených práv (I. ÚS 47/2020, III. ÚS 35/2019, I. ÚS 69/2019, III. ÚS 19/2019, I. ÚS 146/2018).

14. V prípade časti ústavnej sťažnosti smerujúcej proti rozhodnutiu odvolacieho súdu ústavný súd po dôslednom posúdení jej odôvodnenia konštatuje, že argumentácia sťažovateľa vo vzťahu k tvrdenému neoprávnenému zásahu do jeho práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti, cti, na ochranu mena a povesti je založená na namietaných nedostatkoch v procesnom postupe odvolacieho súdu, ktoré vyústili do svojvoľného (arbitrárneho) rozhodnutia vydaného v konaní iniciovanom žalobou, ktorú podal sťažovateľ. Sťažovateľ osobitne namieta, že v jeho veci konajúce sudy sa nezaoberali porušením ústavných práv (bod 5 tohto uznesenia).

15. V § 420 CSP sú taxatívne vypočítané procesné vady konania takého stupňa závažnosti, pre ktoré je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu v merite veci alebo rozhodnutiu, ktorým sa konanie končí. Prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia je tak založená na princípe univerzality, čo znamená, že dovolaním možno napadnúť každé rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým sa konanie skončilo, prípadne ktorým sa rozhodlo v merite veci. Rozhodnutím odvolacieho súdu vo veci samej je pritom rozsudok, ktorým odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie buď potvrdzuje, alebo mení [k tomu pozri aj bod 9.1 uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 3 Cdo 236/2016 z 19. januára 2017 publikovaného pod R 19/2017].

16. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napríklad o právo na verejné prejednanie

veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa k všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní a pod. (pozri k tomu uznesenie najvyššieho súdu č. k. 6 Cdo 155/2017 z 25. októbra 2017).

17. Ústavný súd si uvedomuje, že otázka posúdenia, či v konkrétnej veci sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí v rámci takého konania do výlučnej právomoci dovolacieho súdu. Ústavný súd sa pri posudzovaní prípustnosti dovolania z pohľadu nutnosti jeho vyčerpania ako podmienky prípustnosti ústavnej sťažnosti (t. j. pri posudzovaní, či v konkrétnom prípade ide o účinný prostriedok nápravy) môže obmedziť výlučne na formálne posúdenie jeho prípustnosti. Dovolanie neprichádza do úvahy ako účinný prostriedok nápravy najmä vtedy, ak je na prvý pohľad zjavné, že dovolanie je v danom prípade neprípustné, napríklad preto, lebo to výslovne vylučuje procesná norma (napr. § 421 ods. 2 CSP, § 422 CSP a pod.). Ďalšou osobitnou výnimkou z pravidla o subsidiarite konania o ústavnej sťažnosti je situácia, ak sťažovateľ tvrdí a preukáže, že nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu patria na ochranu jeho základných práv a slobôd, z dôvodov hodných osobitného zreteľa.

18. S prihliadnutím na argumentáciu sťažovateľa, ktorou v zásade namieta arbitrárnosť odôvodnenia meritórneho rozhodnutia odvolacieho súdu z dôvodu nezaoberania sa odvolacieho súdu námietkami sťažovateľa, a s prihliadnutím na skutočnosť, že právo na riadne odôvodnenie je obsahovou súčasťou práva na spravodlivý proces, ústavný súd konštatuje, že jeho právomoci v konkrétnych okolnostiach veci predchádza právomoc najvyššieho súdu sa predmetnou argumentáciou sťažovateľa o neústavnosti záveru odvolacieho súdu ako nezohľadňujúceho jeho námietky zaoberať a jej opodstatnenosť preskúmať.

19. Na tomto závere nič nemení ani to, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta porušenie základného práva hmotno-právneho charakteru. Porušenie práva hmotno-právneho charakteru podľa sťažovateľa vzniklo ako dôsledok procesného pochybenia všeobecného súdu (bod 5 tohto uznesenia), ktoré možno komplexne subsumovať pod právo na spravodlivý proces nachádzajúce svoje uplatnenie v dovolacom dôvode zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP.

20. Ústavný súd v súvislosti so skúmaním podmienok konania o podanej ústavnej sťažnosti v rámci jej predbežného prerokovania dopytom na okresnom súde zistil, že sťažovateľ proti napadnutému rozsudku krajského súdu dovolanie nepodal. Meritórne preskúmanie ústavnej sťažnosti sťažovateľa ústavným súdom v situácii, keď nevyužil právny prostriedok ochrany svojich základných práv, ktorý mu zákon účinne poskytoval, t. j. nepodal dovolanie, hoci ho podať mohol a mal, by bolo porušením princípu subsidiarity ako sťažnostného atribútu vzťahu medzi ústavným súdom a sústavou všeobecných súdov, na ktorom je založené rozhodovanie o ústavných sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (I. ÚS 728/2016).

21. Sťažovateľ tiež ani netvrdil (tým menej preukazoval), že dovolanie v konkrétnych okolnostiach veci nepodal z dôvodov hodných osobitného zreteľa, a preto zo strany ústavného súdu neprichádza do úvahy ani prípadný postup podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

22. Keďže v konkrétnych okolnostiach veci sťažovateľ, ktorý na podklade svojej už citovanej argumentácie tvrdil, že v dôsledku v jeho veci konajúceho odvolacieho súdu došlo k zásahu do jeho základného práva zaručeného ústavou, mal k dispozícii účinný právny prostriedok, a to dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP, je daná právomoc najvyššieho súdu sa skutkovou a právnou argumentáciou zaoberať v dovolacom konaní (obdobne I. ÚS 346/2019 a IV. ÚS 154/2020).

23. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd ústavnú sťažnosť v časti smerujúcej proti napadnutému rozsudku krajského súdu odmietol z dôvodu neprípustnosti podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde (bod 1 výroku tohto uznesenia).

24. Nad rámec ústavnej sťažnosti ústavný súd dodáva v súvislosti s namietaným porušením práva podľa čl. 23 Všeobecnej deklarácie ľudských práv, že citovaný dokument nebol vyhlásený spôsobom ustanoveným zákonom (§ 1 a § 4 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 1/1993 Z. z. o Zbierke zákonov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov) a zároveň má len povahu politického dokumentu (m. m. II. ÚS 52/2017). Za týchto okolností nemôže byť predmetom konania pred ústavným súdom podľa čl. 127 ods. 1 ústavy sťažnosť alebo časť sťažnosti namietajúca porušenie práva priznaného Všeobecnou deklaráciou ľudských práv, keďže táto *ratione materiae* do rámca medzinárodno-právnych dokumentov ochrany základných práv a slobôd nepatrí (m. m. II. ÚS 28/96, II. ÚS 18/97, IV. ÚS 197/07 atď.), a preto ak by bola daná právomoc ústavného súdu relevantnú časť ústavnej sťažnosti vecne preskúmať, bol by tu daný dôvod na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako zjavne neopodstatnenej.

III.3. K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu:

25. Predpokladom na vyhovie žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu je kumulatívne splnenie troch podmienok: (i) existencia žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu, (ii) majetkové pomery odôvodňujúce takúto žiadosť a to, že (iii) nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Pokiaľ ide o podmienku vyžadujúcu, aby nešlo o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, táto je splnená vtedy, ak je okrem iného daná právomoc ústavného súdu na prerokovanie ústavnej sťažnosti a ústavná sťažnosť nie je ani zjavne neopodstatnená, prípadne neprípustná či nespôsobilá na ústavný prieskum z dôvodu nedostatku právomoci ústavného súdu.

26. Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistí, že v danej veci nie je daná jeho právomoc, ústavná sťažnosť je oneskorená, neprípustná alebo zjavne neopodstatnená, či podaná osobou, ktorá nie je oprávnená na podanie ústavnej sťažnosti, uvedený záver zároveň znamená, že v danej veci ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, a teda nie je splnený jeden z predpokladov na vyhovie žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom.

27. Pretože ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľa z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie, ako aj z dôvodu neprípustnosti, je zjavné, že v danej veci ide zároveň o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti (m. m. III. ÚS 265/2014, III. ÚS 631/2017, I. ÚS 383/2019). Z uvedeného dôvodu ústavný súd nevyhovel žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom (bod 2 výroku tohto uznesenia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. septembra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu